

Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt
Schloßplatz 9
26603 Aurich
Duitsland

Per e-mail versturen: aurich.gdws@wsv.bund.de

Datum: Harlingen, 13 juni 2024 Kenmerk: EKU/24034
Betreft: Zienswijze goedkeuringsprocedure plannen voor de uitbreiding van de Buiten-Eems
Uw kenmerk: 3800R21-422.03/AEm-001/6

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij dien ik namens de Waddenvereniging een zienswijze in over de goedkeuringsprocedure plannen voor de uitbreiding van de Buiten-Eems naar aanleiding van de kennisgeving van het gewijzigde plan voor de uitbreiding van de federale waterweg Eems door de verdieping van de Buiten-Eems tot Emden, van km 40,7 tot km 74,6. Op 15 april 2013 hebben wij per brief met kenmerk EKU/HV/13085 ook al een zienswijze ingediend over deze plannen voor verdieping van de Eems tussen Emden en de Eemshaven. Aangezien het doel van het nu voorliggende plan ongewijzigd is ten opzichte van het in 2013 gepresenteerde plan, verzoek ik u deze zienswijze als hier overgenomen en ingevoegd te beschouwen.

In Nederland werkt sinds 2016 een brede coalitie van nationale, regionale en lokale overheden, waterschappen, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven (landbouw, havens en industrie) en milieuorganisaties nauw samen in het Programma Eems-Dollard 2050, dat gericht is op ecologische verbetering van het Eemsestuarium. De aanleiding hiervoor was en is de slechte ecologische toestand van het gebied. Deze komt niet alleen tot uiting in de vertroebeling, maar ook in het gebrek aan natuurlijke leefgebieden (zachte overgangen zoet/zout en land/water). De belangrijkste maatregelen in het programma hebben tot doel de vertroebeling van het estuarium te verminderen en de overgangen te verzachten. Tijdens de komende 10 jaar, vanaf 2026, zal jaarlijks 1 miljoen ton slib (droge stof) aan het Eemsestuarium worden onttrokken (dit conform de MIRT verkenning 2016). Nederland investeert 300-400 miljoen euro in deze grootschalige gebiedsontwikkeling.

Uit de onderzoeken blijkt de verdieping van de vaargeul naar Emden te leiden tot een negatief effect op de waterkwaliteit en ecologie door een toename van de vertroebeling. Een verdere verslechtering van de toestand van het Eemsestuarium staat op gespannen voet met de doelen van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn water, evenals met het in 2019 door Nederland en Nedersaksen overeengekomen streefbeeld voor een ecologische strategie voor sedimentmanagement. In lijn met deze overeenkomst benadrukten beide landen nogmaals hun verantwoordelijkheid voor de ecologische verbetering van het hele Eemsestuarium als één systeem.

Er dreigt verlies van draagvlak voor de maatregelen van het Programma Eems-Dollard 2050 door de verdere ecologische verslechtering. Als programmapartner zouden we dit zeer betreuren.

Het estuarium van de Eems is door eerdere vaargeulverruiming sterk vertroebeld en in een zeer slechte staat van instandhouding. De waterkwaliteit is slecht. Tot op heden is het niet gelukt om de waterkwaliteit in de Eems-Dollard te verbeteren of om een goede staat van instandhouding van het habitatype 1130 te bereiken. Totdat er tastbare en meetbare verbetering is bewerkstelligd, zijn verdere ingrepen die de natuur en de waterkwaliteit verder verslechteren uitermate ongewenst in het kader van verantwoord en duurzaam handelen.

De passende beoordeling stelt:

"Durch die Ausbaubaggerung, die Herstellung einer Wendestelle, den Strombau, die Beaufschlagung der Unterbringungsstellen und die zusätzlichen Unterhaltungsbaggerungen werden die Wirkungen vorangegangener Ausbauten weiter verstärkt. Die Morphologie des Emsästuars einschließlich der ausgewiesenen FFH-Gebiete wird relativ zum Status quo in einen weniger naturnahen Zustand gebracht." (Document G1, p. 471)

Het verdiepingsproject voor de Buiten-Eems verergert de negatieve gevolgen van eerdere ontwikkelingen in de aangewezen beschermde gebieden en consolideert deze verder. Daarmee is het in strijd met het verslechteringsverbod uit de habitatrichtlijn (art. 6 lid 2) en kan het niet vergund worden (art. 6 lid 3 HR). Volgens ons is niet voldaan aan de voorwaarden voor een afwijking overeenkomstig art. 6 lid 4 HR (ADC-toets). Met name ontbreekt een toereikende beoordeling van alternatieven, aangezien de opdrachtgever bijvoorbeeld geen minimale uitbreiding of minimale varianten heeft onderzocht, noch de mogelijkheden om meer op getij te varen (zie document G2, blz. 9 e.v.).

Dit terwijl Nederland en Duitsland in het Eems-Dollardmilieuprotocol afgesproken hebben gezamenlijk de waterkwaliteit en de natuur in de Eemsmonding te behouden en te verbeteren (art. 4, lid a). In het Integraal managementplan Eemsestuarium (mei 2017) geven Nederland en Duitsland invulling aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de ecologische toestand in het estuarium en

benoemen ze oplossingsrichtingen, waaronder *‘Het verbeteren van de basis van het voedselweb (de primaire productie) door het voorkomen van verdere vertroebeling en terugdringen van de troebelheid. (...)’*.

Wij verzoeken u alsnog een correcte toetsing uit te voeren van het voorgenomen project aan de vereisten van de Habitatrichtlijn en van het Integraal management plan Eemsestuarium.

Nederland heeft in december 2023 het Supplement Natura 2000-beheerplan Eems-Dollard; Ontwerpbeheerplan 2024 – 2030 (Rijkswaterstaat, 2023) gepubliceerd. De hierin opgenomen analyses en doelen zijn ten onrechte niet meegenomen in de plannen en rapporten om de Eems te verdiepen. Wij verzoeken u alsnog het voorgenomen project te toetsen aan het Supplement Natura 2000-beheerplan Eems-Dollard; Ontwerpbeheerplan 2024 – 2030 (Rijkswaterstaat, 2023).

De Agenda voor het Waddengebied 2050 geeft het regionale en landelijke beleid voor de Waddenzee (incl. de Eems) weer. De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is: *‘een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap.’* Specifiek over het baggeren is als strategie aangegeven *‘Slimmer omgaan met baggeren in de Waddenzee door minder te baggeren en de gevolgen van baggeren en verspreiden van bagger te verminderen, zonder dat dit ten koste gaat van de bereikbaarheid van de havens.’* Er wordt gesignaleerd dat bij gelijkblijvende diepgang van vaargeulen, de verwachting is dat de baggerinspanningen de komende jaren omhoog zullen gaan. Het uitgangspunt is dat diepte en/of breedte van de door de scheepvaart gebruikte geulen niet toenemen. Daarnaast wordt er gewerkt aan het verminderen van baggerhoeveelheden en effecten van baggeren. Het plan om de vaargeul in de Eems verder te verdiepen is in strijd met dit beleid. Wij verzoeken u in overleg te treden met de Nederlandse overheid over hoe u ervoor kunt zorgen dat de genoemde beleidsdoelen kunnen worden gehaald.

In het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 is het programma Eems-Dollard 2050 formeel opgenomen als UP8. In het Programma Eems-Dollard 2050 (ED2050) werken overheden, natuur- en milieuorganisaties en bedrijven aan herstel van het Eems-estuarium. Ze werken aan het verminderen van de vertroebeling door slib te onttrekken en nuttig toe te passen en de sedimentatie binnen- en buitendijks te versterken. Langs de randen van het estuarium vindt natuurherstel plaats in combinatie met slibinvang, recreatie en waterveiligheid. De geplande verdieping van de Eems leidt tot meer vertroebeling in de Eems en brengt dus de doelstellingen van het programma ED2050 verder buiten bereik. Wij verzoeken u met de initiatiefnemers van ED2050 te overleggen hoe u ervoor kunt zorgen dat hun doelstellingen bereikt kunnen worden.

Diverse internationale verdragen zijn van toepassing op het gebied, zoals Verdrag van Parijs (1950), Verdrag van Ramsar (1971), Verdrag van Bern (1979), Verdrag van Bonn (1979), Overeenkomst inzake de bescherming van Afrikaans-Euraziatische trekkende watervogels (AEWA; 1996), Overeenkomst inzake de instandhouding van kleine walvisachtigen in de Oostzee en de Noordzee (ASCOBANS; 1992), Overeenkomst inzake de bescherming van zeehonden in de Waddenzee (1990), OSPAR-verdrag bijlage V (1998), Biodiversiteitsverdrag (1992), Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water, Werelderfgoedverdrag UNESCO (aanwijzing Waddenzee: 2009). Onduidelijk is in hoeverre de voorgestelde ingreep in lijn is met de afspraken uit deze verdragen danwel het lastig(er) maakt om doelen uit deze verdragen te halen. Wij verzoeken u alsnog de voorgenomen ingreep te toetsen aan deze verdragen en richtlijnen.

De initiatiefnemer heeft samen met het gewijzigde plan nieuwe en bijgewerkte milieuraapporten ingediend, waaronder de milieueffectrapportage (document F) en het N2000 compatibiliteitsonderzoek (document G). De Waddenvereniging vindt dat de prognoses van de effecten van het project in deze rapporten onvoldoende gefundeerd zijn vanwege een gebrek aan kennis, hiaten in de gegevens en verouderde gegevens.

Door de getijdenasymmetrie en de enorme instroom van zwevend stof is het hele gebied van de Eemsrivier en de vaargeul bij Emden bedekt met een laag fluid mud, dat geen vestigingsmogelijkheden biedt voor benthos. Tegen deze achtergrond is het onaanvaardbaar om een uitbreidingsproject goed te keuren zolang er hiaten zijn in onze kennis van juist dit hoofdprobleem, dat de initiatiefnemer zelf als volgt omschrijft:

"Kenntnislücken bestehen noch bei der Beschreibung des Leitparameters Trübung / Schwebstoffverhältnisse in der Tideems. So sind die Vorgänge und Prozesse im Zusammenhang mit dem Vorkommen von Fluid Mud nicht vollständig bekannt. Auch die kausalen Zusammenhänge und Wirkungsketten im Zusammenhang mit den in den letzten Jahren zu beobachtenden Erhöhungen der Schwebstoffgehalte in der Unterems können nicht abschließend beschrieben werden, sodass dazu teils nur Hypothesen und plausible Annahmen möglich sind." (Document F, p. 684)

In het algemeen zijn hydromorfologische studies niet in staat met 100% zekerheid te voorspellen wat er na een ingreep gebeurt. De verdieping van de vaargeul Eemshaven – Noordzee levert bijvoorbeeld dubbel zo veel baggerwerk op als vooraf verwacht. Hoe zeker is het dat de berekende effecten zo daadwerkelijk op zullen treden, wat voor na-ijlende effecten van eerdere ingrepen zijn er nog en wat zijn de effecten in het meest negatieve geval (worst case)? Wat zijn te verwachten effecten op het baggerbezwaar in Nederlandse havens en door Nederland onderhouden vaargeulen in het gebied (Eemshaven, haven Delfzijl, vaargeul Eemshaven – Noordzee, vaargeul Paapsand Sued en diverse kleinere havens en vaargeulen)? Deze informatie moet toegevoegd worden.

De reikwijdte van het onderzoek in dit MER-rapport (Document F) voldoet niet aan de eisen van de reikwijdte van het onderzoek (WSD Nordwest 2009), in het bijzonder met betrekking tot broed- en trekvogelgegevens, omdat essentiële gegevens niet beschikbaar, niet gebruikt of onvoldoende actueel zijn.

Er zijn bijvoorbeeld geen broedvogelgegevens beschikbaar voor een deel van de Nederlandse uiterwaarden van de Eems in het beschouwde gebied (zie document F, blz. 684). Gegevens van delen van de Duitse broedvogelonderzoeksgebieden zijn meer dan 5 jaar oud zijn en daarmee verouderd (zie document F, blz. 163 e.v.). Beschikbare gegevens over vogels, macrozoöbenthos, zoöplankton en fytoplankton zijn niet gebruikt.

Ik maak bezwaar tegen het feit dat er geen gegevens beschikbaar zijn over trekvogels in het "Hund- und Paapsand"-gebied, dat zeer dicht bij het projectgebied en in de verstoringszones van de baggerwerkzaamheden ligt. Ook trekvogelgegevens voor het gebied "*Ems onder Emden*" ontbreken en de gegevens voor het gebied "*Knockster Muhde*" zijn verouderd (cf. document F, p. 184 f.).

De initiatiefnemer moet worden verzocht de ontbrekende gegevens te verzamelen en aan te vullen en alle beschikbare gegevens te gebruiken.

Wij sluiten ons aan bij de reactie van BUND, WWF Deutschland en NABU en verzoeken u die als hier ingelast en overgenomen te beschouwen.

Hoogachtend,

Wouter van der Heij, waarnemend directeur Waddenvereniging